

УДК 336

**ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКО-ФІНАНСОВОГО РЕФОРМУВАННЯ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ
НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Н.М.ЛАВРИНЕНКО - провідний спеціаліст сектору фінансового та податкового обліку Херсонської обласної дирекції банку “Україна”, магістр державного управління

На території України більше 85 відсотків КСП збиткові, на території Херсонської області трохи менше – біля 80 відсотків. В зв'язку із станом справ, що склався в цій галузі народного господарства, виникла нагальна потреба реформування агропромислового комплексу, яка увійшла як пріоритетне завдання реформування економіки області.

Програма реформування економіки Херсонської області розроблена у 1999 році і окреслює пріоритетні напрямки реформування економіки регіону до 2001 року. Програма визначає завдання економічного і соціального розвитку області, має за мету створення передумов для органічного поєднання політики економічної стабілізації і зростання з активною соціальною політикою, конкретизує задачу, визначену на державному рівні – створення необхідних умов для нарощування обсягів у галузях харчової, переробної, легкої промисловості, подальшого збільшення обсягів реалізації товарів і послуг населенню.

Основні завдання соціально-економічного розвитку області на період до 2001 року полягають у забезпеченні насамперед прискореного розвитку галузей, які визначають функціонування всього народногосподарського комплексу і перш за все переробної та тих, які виробляють високоліквідну та експортно орієнтовану продукцію. На території області це, безумовно, включає перш за все розвиток сільськогосподарського виробництва.

Програма передбачає забезпечення укріплення фінансової бази кожної галузі, залучення додаткових джерел фінансових ресурсів, в тому числі іноземних інвестицій. Незважаючи на те, що в області у 1997-1999 роках збиралися найбільші за останні 10 років урожаї зернових, сільськогосподарські підприємства розпочали 2000 рік у надзвичайно складних фінансових умовах, 80% господарств від загальної їх кількості спрацювали збитково. Збільшились борги господарств постачальним організаціям за отри-

мані матеріально-технічні ресурси. Продовжують скорочуватись обсяги робіт під урожай наступного року. Значно скоротилася допомога Держави сільгосптоваровиробникам. В 2000 році допомога селу дещо змінилася. В Державному бюджеті передбачено виділення 300 млн грн для часткової компенсації видатків сільгоспвиробників за взяті кредити в комерційних банках України. По розрахункам прем'єр-Міністра України В.Ющенка, цих коштів досить для компенсації взятих кредитів в сумі 1500-1600 млн грн. Поки що Постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2000 р. № 428 із резервного фонду Кабінету Міністрів виділені кошти на проведення комплексу весняно-польових робіт. Всього по Україні виділено 50 млн грн ресурсів, в тому числі Херсонській області – 3 млн грн, Зазначені кошти передбачені для компенсації витрат товаровиробників по високим банківським кредитам, взятим виключно для придбання паливно-мастильних матеріалів.

Такий підхід до допомоги сільському господарству ще не використовувався на території України і його введення свідчить про використання світового досвіду в проведенні реальної допомоги аграріям. Без використання зацікавленості кредитних установ, насамперед банків, неможливо досягнути світових стандартів допомоги селу. Виділення бюджетних коштів до 1998 року свідчить про те, що, сподіваючись на те, що борги будуть списані, окремі сільгосп підприємства не поспішали повертати їх Державі. І часто так і виходило. Бюджетні позички переростали в неповернуті борги, які через декілька років після виникнення списувалися. Неповернення боргів одними господарствами оберталось зменшенням допомоги іншим наступного бюджетного року. Після відмови Держави від держзамовлення, значні кошти й досі не повернуті. В поточному бюджетному році передбачено їх в доходах областей і при поверненні можливо використовувати на фінансування регіонального замовлення.

Нестача коштів на капітальні вкладення, інвестицій призвела до значних обсягів незавершеного будівництва – недобудовано понад 600 об'єктів промислового, житлового та соціального призначення. Найбільша питома вага незавершеного будівництва – у сільському господарстві. Щорічно Держава приймає рішення про компенсацію витрат сільгосп підприємств по будівництву об'єктів соціального призначення на селі. По Херсонській області компенсуються значні обсяги витрат, обсяг компенсації яких щорічно складає 33-53 млн грн. Інше питання, що Держава проводить компенсацію не "живими" коштами, а шляхом проведення взаємозаліків, однак дозволяючи користуватися послугами посередників, в

якості яких найчастіше виступають постачальники паливно-мастильних матеріалів.

Окремі позитивні зрушення у господарчій діяльності підприємств та організацій не вирішують в цілому соціальних проблем у регіоні.

Для вирішення проблем соціально-економічного розвитку аграрного сектора області, місця та ролі її в економіці держави, визначено такі пріоритети:

- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, розвиток харчової та переробної галузей агропромислового комплексу;

- впровадження регіональної політики підтримки та розвитку малого підприємництва;

- впровадження податкових пільг підприємствам та галузям, розвиток яких є пріоритетним для регіону.

Передбачається практичне вирішення найважливіших проблем стабілізації і подальшого розвитку галузей матеріального виробництва і невиробничої сфери економіки області. Це відноситься, перш за все, до вирішення проблем всебічної підтримки власного товаровиробника і розвитку підприємництва, підвищення експортного потенціалу, регіонального використання природних ресурсів (в першу чергу - земельних), створення умов для залучення іноземних і внутрішніх інвестицій, а також збереження існуючих і створення нових робочих місць. Залучення іноземних інвестицій найперспективніше в переробних галузях промисловості, орієнтованих на використання сировини, вирощеної на території регіону. Крім того, перспективним вважається залучення іноземних інвестицій в приватизацію підприємств ДАК "Хліб України".

Проект програми по сільськогосподарській галузі розроблено з урахуванням пропозицій економічного розвитку громадського сектору районів та прогнозних розрахунків розвитку особистих господарств населення та фермерів.

Планується збільшення виробництва зернових, олійних культур, сояшнику та їх врожайності за рахунок оптимізації структури посівних площ і сівозмін, розширення площ зернових культур, раціонального використання органічних і мінеральних добрив, зрошуваних земель, якісного підбору попередників, застосування ґрунтозахисних, енергозберігаючих технологій обробітку ґрунту, у тому числі його мінімалізацію з використанням рослинних решток для захисту ґрунтів від ерозії та як органічних добрив та інше.

На підприємствах переробної галузі планується збільшення виробництва основних видів продукції, у тому числі олії, консервів

плодоовочевих, мінеральних вод, хліба і хлібобулочних виробів, масла тваринного за рахунок збільшення виробництва продукції як рослинного, так і тваринного походження - зернових, олійних культур, молока.

Стабілізація сільськогосподарської галузі вбачається через сприяння адаптації структури виробництва до кон'юнктури ринку. Для цього треба:

- створювати умови для нарощування виробництва зерна, соняшника, цукрових буряків та інших технічних культур в господарствах суспільного сектора, сприяти зростанню виробництва картоплі, овочів, плодів і ягід, у тому числі в господарствах приватного сектора;

- шляхом поліпшення селекційної роботи, збільшення кормової бази та кормовиробництва забезпечити відтворення чисельності промислового стада, визначити причини теперішнього занепаду та відновити роботу колишніх товарних свиноферм та птахоферм. З метою нарощування м'ясних ресурсів в області сприяти залученню населення до виробництва продукції тваринництва на особистому подвір'ї;

- створювати на базі господарств, підприємств переробної та харчової промисловості, промислових підприємств, заготівельних та торгівельних організацій всіх форм власності інтегрованих формувань з повним виробничим циклом, орієнтованим на збут виробленої таким формуванням продукції кінцевому споживачеві та максимально направленим на задоволення потреб всіх учасників;

- сформувати сучасний регіональний аграрний ринок, забезпечити його органічне включення до єдиного біржового сільськогосподарського ринку країни;

- переглянути питання сільськогосподарської спеціалізації області;

- розробити і реалізувати інвестиційну програму агропромислового комплексу області;

- поліпшувати рівень матеріально-технічного забезпечення сільгоспідприємств сучасною технікою через створення міжгосподарських технологічних формувань, лізингових компаній і фондів.

Для досягнення означених цілей необхідно:

- найперше – ліквідувати кризові явища у розрахунках сільгоспідприємств, що спричинені наявністю картотек, проведення стабілізації та покращання фінансового стану сільгоспідприємств області, для чого необхідно розблокувати рахунки господарств. З

цією метою постійно співпрацювати з науково-технічною Радою при Міністерстві АПК України, в першу чергу з питань:

- реструктуризації всіх державних боргів господарств грошових і натуральних, включаючи заборгованість Пенсійному фонду;

- проведення інвентаризації боргів сільгоспвиробників комерційним структурам;

- державної підтримки цін реалізації на сільськогосподарську продукцію;

- у відповідності з основними напрямками розвитку агропромислового комплексу України, для підвищення ефективності виробництва в АПК, завершити реформування всіх КСП області в структури ринкового типу (приватні, орендні підприємства, товариства з обмеженою відповідальністю, ВАТ, кооперативи та інші);

- з метою недопущення фінансової кризи постійно проводити моніторинг фінансового стану сільгосппідприємств області всіх форм власності, визначити перелік підприємств, щодо яких доцільно приймати рішення про їх санацію;

- внести в МінАПК пропозиції по удосконаленню розрахунків, спрямованих на обмеження обсягів бартерних операцій;

- впроваджувати прогресивні форми фінансування обігових коштів сільгосппідприємств, покращити сервісне, ділерське обслуговування.

Підтримувати підприємства харчопереробної промисловості через:

- створення мережі компактних харчопереробних підприємств безпосередньо біля місць вирощування рослинницької і тваринної продукції;

- впровадження нових організаційних структур ринкового типу з відповідним ринковим механізмом взаємодії товаровиробників та переробних підприємств;

- розширення потужностей для зберігання продовольчої продукції, у тому числі овочів, картоплі, фруктів, м'ясо-молочних продуктів, рибної продукції та виробництва тари.

Завдання у галузі сільськогосподарського виробництва сформовані на основі аналізу агровиробничого і економічного стану ґрунтового покриття і економічної оцінки земель.

Із 2846,1 тис.га загальної площі земель області у користуванні сільськогосподарських підприємств знаходиться 1893, 1 тис.га (66,5%), з них землі колективної власності – 1402,6 тис.га (49,3%). Землі запасу, загального користування, резервного фонду населеного пункту – 400,2 тис.га (14,1%).

Ефективність сільськогосподарського використання земель порівняно висока. Проте, як показує аналіз, ефективне використання земель в області супроводжувалось погіршенням якісного стану ґрунтового покриву, ускладненням економічної ситуації.

Ліквідація негативних тенденцій в землекористуванні потребує впровадження комплексу заходів по відтворенню родючості ґрунтів, відновленню економічних і соціальних функцій земель та підвищенню економічної ефективності використання земельних ресурсів. Цього неможливо досягнути без фінансового забезпечення робіт, що проводяться. Для пошуку фінансових джерел слід використовувати як традиційні методи (допомога Державного та місцевих бюджетів), так і досить нетрадиційні (банківські кредити із частковим погашенням процентів за користування ними за рахунок бюджету, залучення іноземних партнерів, створення агропромислових структур, які спроможні поєднати виробництво і переробку сільськогосподарської продукції, більш широке впровадження можливостей фермерських та сімейних господарств, для допомоги яким мають створюватися спеціальні комплекси по забезпеченню їх технікою на пільгових умовах тощо).

Без докорінної зміни відношення до сільгоспвиробника як до гідного партнера, а не як до найбіднішого додатку до переробника – неможливо досягти суттєвих зрушень вперед по розвитку цієї найважливішої галузі на території не лише області, а й Держави в цілому.